

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและประเด็นปัญหา

ปัจจุบันธุรกิจธนาคารพาณิชย์ มีการปรับตัวเพื่อแข่งขันกันตลอดเวลาและทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อจะพยายามรักษารฐานลูกค้าของตนเองไว้ อีกทั้งยังต้องพยายามแย่งชิงลูกค้าจากธนาคารอื่นให้มาใช้บริการที่สาขานั้น ซึ่งเห็นได้ว่าในปัจจุบันธนาคารพาณิชย์มีการให้บริการหลากหลายรูปแบบ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับลูกค้าทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินฝาก ด้านสินเชื่อ ด้านต่างประเทศ และด้านการให้บริการอื่น ๆ ตามข้อกำหนดของธนาคารแห่งประเทศไทย

กลยุทธ์หนึ่งที่ธนาคารพาณิชย์ยึดถือเป็นแนวนโยบายที่สำคัญคือการชิงส่วนแบ่งทางการตลาด โดยพยายามเร่งเปิดสาขาของธนาคารภายในเขตเมืองให้มากที่สุด เนื่องจากการเปิดสาขาภายในเขตตัวเมืองสามารถสร้างกำไรจากการดำเนินงานให้ได้ง่ายกว่าและรวดเร็วกว่าการเปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกที่ห่างไกลจากตัวเมืองออกไป ซึ่งการดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบาก ไม่ว่าจะเป็นการแสวงหาเงินฝาก การให้กู้ยืมและการให้บริการของธนาคารด้านอื่น ๆ เนื่องจากในเขตอำเภอรอบนอกมีความเจริญเติบโตและพื้นฐานทางเศรษฐกิจไม่จะเป็นการค้าการลงทุนยังมีน้อยกว่าและผู้อยู่ในตัวเมืองไม่ได้ รายได้ในท้องถิ่นส่วนใหญ่มาจากพืชผลทางการเกษตรและอาชีพของประชากรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ส่วนใหญ่ยังใช้แรงงานคนเป็นจำนวนมากในการผลิต มากกว่าที่จะพัฒนาไปในรูปของอุตสาหกรรมเกษตร (agro-industry) เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ ขาดแคลนเงินทุน ภาครัฐก็ขาดความจริงจังในการแก้ไขที่คิดทำกินส่วนใหญ่ก็ตกอยู่ในมือของนายทุน

ความยากลำบากในการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ในเขตอำเภอรอบนอกมี ดังจะยกตัวอย่างธนาคารกรุงเทพสาขาภาคเหนือ 1 (ดูตารางที่ 1.1 และ 1.2)

จากตารางที่ 1.1 และตารางที่ 1.2 จะเห็นได้ว่า ผลประกอบการของธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) สาขาในเขตอำเภอเมือง มีผลการดำเนินงานที่สร้างผลกำไรเบื้องต้นที่เรียกว่าระบบ cash และระบบ profit center ให้ธนาคารได้ทุกสาขา ส่วนสาขาในเขตอำเภอรอบนอกมีผลการดำเนินงานที่ไม่ดีนัก และบางสาขาก็มีผลการดำเนินงานที่ขาดทุน

ตารางที่ 1.1 ผลการดำเนินงานของธนาคารสาขาในภาคเหนือ 1

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เปรียบเทียบผลกำไรของสาขาในเขตอำเภอเมือง
กับสาขาในเขตอำเภอรอบนอก
ระบบ CASH 2537 - 2540

หน่วย : พันบาท

สาขา	กำไรระบบ Cash			
	2537	2538	2539	2540
สาขาในเขตอำเภอเมือง				
ท่าแพ	29,392	(10,160)	221,358	69,779
ศรีนครพิงค์	53,590	54,266	53,091	48,270
ประตูช้างเผือก	68,663	35,444	40,864	1,291
ถนนช้างคลาน	44,169	25,704	22,979	18,262
ถนนสุเทพ	61,711	26,263	67,287	64,772
ภาคสวนแก้ว	7,277	17,193	18,023	21,521
สันป่าข่อย	74,394	78,867	59,322	21,060
ประตูเชียงใหม่	30,467	43,203	34,437	25,663
ถนนเมืองสมุทร	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(2,174)	4,408	6,646
ช่วงสิงห์	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(4,855)	(1,053)
แม่ฮ่องสอน	6,295	5,709	6,682	4,613
ลำพูน	48,030	50,215	60,004	62,520
เขียงราย	55,598	79,703	84,790	84,607
สาขาในเขตอำเภอรอบนอก				
แม่ริม	18,184	12,847	18,527	16,656
ตลาดแม่มาลัย	14,167	14,236	14,896	16,652
ตะเมิง	(768)	(1,881)	(2,088)	(938)
แม่ใจ	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(1,819)	(1,680)
สันกำแพง	27,759	27,148	30,414	33,527
สันป่าตอง	24,680	15,425	6,718	2,309
จอมทอง	14,320	11,007	10,458	18,831
หางดง	17,492	26,187	27,577	28,800
คอยตะเกี๋ย	16,661	17,910	24,016	20,952
ฮอด	2,065	2,754	3,123	5,903
สารภี	934	2,373	6,769	7,559
บ่อสร้าง	(2,300)	(1,705)	339	2,004
บ้านธิ	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(1,224)	(1,510)	1,117
อุโมงค์	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(2,718)	(1,046)
พาน	26,027	27,490	23,855	22,017
ฝาง	403	18,883	21,135	24,705
แม่จัน	24,592	28,327	23,455	30,636
แม่สาย	43,887	51,777	70,052	105,764
แม่อาว	1,399	2,347	4,701	6,059
แม่สรวย	1,593	1,929	(7,447)	6,726
ห้วยแอ่งห่อขุนฯ	(1,422)	(3,303)	2,191	4,138
แม่ชะจาน	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(2,858)

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

- หมายเหตุ :
- ธนาคารสาขาในเขตภาคเหนือ 1 ตามตารางดังกล่าวข้างบนนี้เป็นการแยกเขตตามพื้นที่ของสำนักงานใหญ่ ที่จัดแบ่งเขตการควบคุมดูแลล่าสุด แต่เดิมได้รวมสาขาในจังหวัดแพร่ น่าน ตาก ลำปาง และ ทะเยา ไว้ด้วย โดยทั้ง 5 จังหวัดดังกล่าวปัจจุบันได้ถูกจัดแบ่งไปเป็นภาคเหนือ 2
  - กำไรระบบ Cash เป็นการคิดกำไรของธนาคารสาขา โดยคิดจากรายได้ทั้งหมดลบด้วยรายจ่ายทั้งหมด ผลที่ได้คือกำไร (เรียกว่าระบบ Cash)
  - ตัวเลขในวงเล็บมีค่าเป็นลบ หมายถึงขาดทุน

ตารางที่ 1.2 ผลการดำเนินการของธนาคารสาขาในภาคเหนือ 1

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เปรียบเทียบผลกำไร ของสาขาในเขตอำเภอเมือง
กับสาขาในเขตอำเภอรอบนอก

ระบบ Profit Center 2537 - 2540

หน่วย : ล้านบาท

สาขา	กำไรระบบ Profit Center			
	2537	2538	2539	2540
สาขาในเขตอำเภอเมือง				
ท่าแพ	21,660	(23,326)	176,857	55,994
ศรีนครพิงค์	41,896	43,240	41,960	36,590
ประตูช้างเผือก	69,268	29,747	29,562	5,961
ถนนช้างคลาน	41,380	18,169	15,251	12,006
ถนนสุเทพ	55,300	47,328	52,883	52,598
ภาคสวนแก้ว	5,474	13,744	12,717	15,315
สันป่าข่อย	62,055	61,325	38,758	15,681
ประตูเชียงใหม่	24,049	34,497	23,085	15,459
ถนนเมืองสมุทร	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(2,534)	2,033	3,102
ช่างสิงห์	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(5,759)	(3,271)
แม่ฮ่องสอน	4,717	3,343	3,831	1,486
ลำพูน	42,816	41,139	50,238	55,808
เชียงใหม่	53,190	73,415	79,277	75,809
สาขาในเขตอำเภอรอบนอก				
แม่ริม	14,723	6,464	10,339	10,483
ตลาดแม่มาลัย	11,151	9,829	10,203	11,276
ตะเม็ง	(837)	(3,039)	(3,705)	(2,544)
แม่ใจ	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(2,244)	(3,765)
สันกำแพง	23,011	20,058	21,922	22,653
สันป่าตอง	21,188	10,370	758	(3,799)
จอมทอง	11,744	6,915	7,024	13,554
หางดง	13,318	19,872	20,424	21,516
ดอยสะเก็ด	13,897	12,971	17,570	14,637
ฮอด	654	686	1,359	3,426
สารภี	(251)	(315)	5,547	5,496
บ่อสร้าง	(3,900)	(3,114)	(2,039)	(624)
บ้านธิ	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(1,392)	(2,915)	(837)
ดู่ไบจักษ์	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(3,528)	(2,883)
หายน	22,473	22,568	19,444	18,048
ฝาง	(2,847)	13,909	15,793	19,023
แม่จัน	21,357	23,033	18,503	25,102
แม่สาย	39,567	41,909	58,471	91,779
แม่อาว	206	393	2,747	3,713
แม่สรวย	321	(147)	(10,109)	3,928
ห้าแยกห้วยป่า	(2,114)	(5,139)	(935)	2,865
แม่จะจาม	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(ยังไม่ได้เปิดสาขา)	(3,245)

ที่มา : ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

- หมายเหตุ
- ตัวเลขในวงเล็บมีค่าเป็นลบ หมายถึงขาดทุน
  - กำไรระบบ Profit Center เป็นการคิดกำไร โดยเอาค่าใช้จ่ายจากสำนักงานใหญ่ที่ใช้สนับสนุนสาขามาหักลบเสียให้กับสาขา โดยค่าใช้จ่ายเหล่านั้นเป็นค่าใช้จ่ายทางอ้อมของสาขา ส่วนที่เหลือจะเป็นกำไร (เรียกว่าระบบ Profit Center)

แต่การขอเปิดสาขาของธนาคารพาณิชย์ในเขตเมืองจะถูกจำกัดเนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่สำคัญคือการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยต้องการผลักดันให้ธนาคารขยายสาขาไปยังสาขาในเขตอำเภอรอบนอกมากขึ้น เนื่องจากธนาคารพาณิชย์จะมีบทบาทสำคัญที่ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคและท้องถิ่น กล่าวคือจะมีบทบาทสำคัญในการระดมเงินออมเพื่อปล่อยเงินกู้ยืมให้แก่นักลงทุน เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นทำให้ท้องถิ่นมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะส่งผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2537 ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้มีคำสั่งถึงธนาคารพาณิชย์ทุกธนาคาร ดังมีรายละเอียดที่สำคัญบางประการ ดังนี้

เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ปัจจุบันและให้ธนาคารพาณิชย์สามารถเปิดดำเนินการสาขาได้เสรีและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปิดสาขาในส่วนภูมิภาค ซึ่งเป็นบริเวณเป้าหมายของธนาคารที่ต้องการให้ธนาคารพาณิชย์กระจายการเปิดสาขาออกไปเพื่อรองรับการลงทุนและให้บริการแก่ท้องถิ่นดังกล่าว ตามนโยบายการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ธนาคารด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอนุญาตคำขอเปิดสาขาและสาขาย่อยของธนาคารพาณิชย์ใหม่ ดังนี้

1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศเปิดสาขาและสาขาย่อยในเขตอำเภอรอบนอกตามหลักเกณฑ์การพิจารณาคำขอและเงื่อนไขการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์เปิดสาขาและสาขาย่อยโดยมีต้องขออนุญาตอีก ทั้งนี้ให้ธนาคารพาณิชย์แจ้งความประสงค์ไปยังธนาคารแห่งประเทศไทยก่อน และหากกระทรวงการคลังไม่แจ้งขัดข้องภายใน 30 วัน นับจากวันสิ้นงวดการยื่นคำขอ ก็ให้ธนาคารพาณิชย์ดำเนินการต่อไปได้

2) ธนาคารแห่งประเทศไทยยังประสงค์จะให้มีการกระจายสาขาธนาคารพาณิชย์ไปยังเขตอำเภอรอบนอกอย่างต่อเนื่องดังนั้น สำหรับธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่และขนาดกลางธนาคารจะพิจารณาอนุญาตให้เปิดสาขาในพื้นที่ที่มีสาขาธนาคารพาณิชย์หนาแน่นอยู่แล้ว โดยจะคำนึงถึงสัดส่วนการกระจายสาขาออกไปยังเขตอำเภอรอบนอก ตามสัดส่วนเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ในกลุ่มขนาดเดียวกัน หรือตามสัดส่วนของธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ

3) ธนาคารพาณิชย์ใดที่ขยายเครือข่ายไปเปิดสาขาในอำเภอใดเป็นสาขาแรกของธนาคารพาณิชย์นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยยังจะพิจารณาให้ด้วยดีเช่นเดิม

4) สาขาที่ได้รับอนุญาตให้เปิดดำเนินการในส่วนภูมิภาคต้องให้สินเชื่อในภูมิภาคที่สาขาเปิดดำเนินการไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 ของเงินฝาก

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) เป็นธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง หลังจากเปิดสาขาในเขตอำเภอเมืองแล้วต้องถูกบังคับให้เปิดสาขาในเขตอำเภอรอบนอกอีก โดยอำเภอที่ถูกบังคับให้เปิดสาขาของธนาคารหลายแห่งได้แก่ อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภออมก๋อย และอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย และพื้นที่ใกล้เคียงของการตั้งธนาคารภาคบังคับที่กำลังจะเกิดขึ้นที่อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2) เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เป้าหมายของรัฐบาลและของธนาคารพาณิชย์เกิดความสอดคล้องกันมากที่สุด

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการศึกษา

- 1) ทำให้ทราบถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจของการตั้งธนาคารภาคบังคับว่าเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล และความต้องการของประชาชนในเขตอำเภอแม่ลาน้อย และพื้นที่ใกล้เคียงเพียงใด ตลอดจนทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในการตั้งธนาคารภาคบังคับ เพื่อเสนอแนะเป็นข้อคิดเห็นสำหรับหน่วยงานราชการ และเอกชนพิจารณา ในการดำเนินการจัดตั้งธนาคารภาคบังคับต่อไป
- 2) เพื่อเป็นประโยชน์ในการเสนอแนะนโยบายที่สอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายของรัฐบาล และธนาคารพาณิชย์

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

- 1) การศึกษานี้จะศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจในอำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งในปัจจุบันอำเภอนี้ยังไม่มีสถาบันการเงินทั้งของรัฐและเอกชนเปิดดำเนินการ เพื่อบริการประชาชนแม้แต่แห่งเดียว เมื่อธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ได้เข้าไปตั้งสาขาธนาคารก็จะทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจหรือธุรกิจต่าง ๆ เข้าไปดำเนินการในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนอกจากจะเกิดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังมีผลกระทบทางด้านสังคม และผลกระทบทางด้านกายภาพเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กันไปด้วย แต่ในการศึกษานี้จะทำการศึกษาเฉพาะผลทางด้านเศรษฐกิจเท่านั้น
- 2) การศึกษานี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาผลทางด้านเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้างกับประชากรในพื้นที่ศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มเป้าหมาย โดยจะใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (accidental sampling) กับ ประชากรในพื้นที่อำเภอแม่ลาน้อย โดยการเก็บข้อมูลเฉพาะตำบลแม่ลาน้อย และตำบลแม่ลาหลวง จำนวน 200 ตัวอย่าง โดยแยกเป็น ตำบลละ 100 ตัวอย่าง